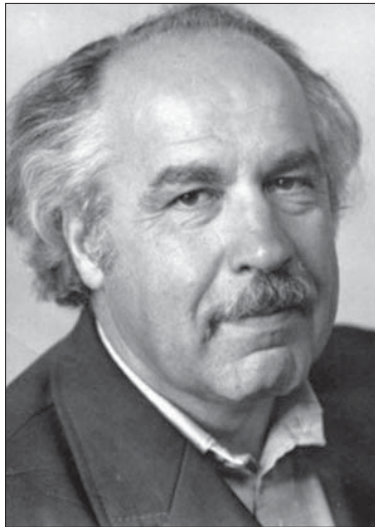

Презентація

Микола ПЕТРЕНКО – сучасний український поет, прозаїк, публіцист, член НСПУ (з 1960 р.). Народився майбутній митець 6 листопада 1925 року в м. Лохвиці на Полтавщині в сім'ї робітника. Під час Другої світової війни був вивезений на примусові роботи до Німеччини, за спробу втечі відбував покарання в концтаборах. Однак там заговорила і його поетична муза. Він активно пише вірші, хист до яких проявився ще в дитинстві, поширює їх поміж переміщених українців.

Після закінчення війни пройшов фільтраційні та трудові табори в СРСР. 1951 року, повернувшись звідти, оселився в сестри в м. Бродах на Львівщині, тут довершував середню освіту, співробітничав у районній газеті. Згодом закінчив факультет журналістики Львівського державного університету. Працював в обласній молодіжній газеті, редактором Львівського телебачення, кореспондентом «Літературної України», звідки був звільне-

ний за «пропетлюрівські» вірші. 1957 року видав першу поетичну збірку.

На сьогодні у творчому набутку письменника – понад 60 книг поезії, прози, гумору, публіцистики, віршів для дітей, казок, пісенних текстів, п'єс і лібрето музичних вистав, які ставилися на сценах львівських театрів «Чарівне кресало», «Довбушів топірець», «Дві Іванки», «Шість імен» тощо.

Микола Євгенович Петренко – лауреат премій імені Павла Тичини, Юрія Яновського, Маркіяна Шашкевича, Богдана-Нестора Лепкого та ін. З березня 2011 року йому призначено державну стипендію – як видатному діячеві культури і мистецтва України.

Вінішуємо славного земляка-письменника, патріарха вітчизняного літературного цеху, з дев'ятдесятиім щедрим ужинком на життєвій ниві. Нехай і надалі вона рясно колоситься та плодоносить. Із роси та води – на многая літа!

ЩО НА ВЕЧЕРЮ?

Журба в душі не скоро перебрوده,
Де ж відповідь на сто питань? Нема:
Що на вечерю в тебе, мій народе?
Чи тепло в хаті – бо довкіл зима?

Що ти вдягнув, яке заморське шмаття?
Чи то жалку сорочку з кропиви?
І що злітає з уст твоїх – закляття?
Чи – щоб то так! – подячні молитви?

Що звідав ти? Неправди – забагато,
Та й правда нависала тягарем.
Чи то рососою вмився, як на свято,
І тишишся небесним Кобзарем?..

ПЕРЕТИН

Шаради наших днів, і часу ятері,
І ребуси квітінь, і сік хмільного плоду, –

Це формула, в якій дні щастя нагорі,
А дні нещастя внизу, як символ недороду.

В них позначки жадань, що вийшли за межу,
Де плавиться метал і тужавіє крига:
Це в сонячній жазі сіяння вітражу,
І вища міра правд – це Кобзарева книга.

Вона віщує дні – дні храмових гостин,
І руку на плечі, і великодню пісню,
І те, що ти зумів – то ж доли перетин,
Він буде десь пізніш, коли? – це нам незвісно.

У далеч мрійних див накреслено путі –
Це так, немов іти під омофор Господній:
Ті цифри, що вгорі, – малі, а золоті!
Ті цифри, що внизу, – вони шугнуть в безодню.

ПРАВДА РІДНОЇ ХАТИ

Шукати правди – де її шукати?
Шукати права – де його знайти?

Під стріхою прабатьківської хати
Одвічні Батько й Мати, Я і Ти.

Тут ми усі: традиції і звичай,
І казка із освяченим кінцем,
І чорний хліб – хіба не він нас вивчив
Молитись із просвітленим лицем.

Ми вчилися – ще буде шкіл багато,
Ми їздили за гори й за моря.
Та твій Буквар, безгрішна рідна хато,
У правді доростав до Кобзаря.

Так, ти убога. Жаль. Ти погарнішай.
Ти збагатись – на нерозмінний гріш.
Ти освятись великодним віршем –
Хоч ти і так усіх святих святіш.

ГЛИБИНИ РОДОВОДУ

Оце ось так – на вражу недогоду,
Чи вірний потиск дружньої руки:
Наш чорнозем – це книга родоводу,
Пречорно-чорні наші сторінки.

Я цим живу, я це як скрик приємлю,
Та іншого одвіку й не дано:
Оглянуся – аж дід вгрузає в землю,
А прадід там причаєний давно.

Там імена, святі метричні книги,
Там вільний дух, там сто порад від лих,
Там праправічні нескоримі здвиги,
І гордий клич – від зниклих до живих.

Засіймо землю – звісно, вродить колос,
А ще любов, ще віра, ще права,
І незниканий з безгоміння голос,
Що правнукам у долі ожива.

Коли б хто мав за всіх одвічний розум,
Щоб просвітити чорні імена!
А поки так: є предки, є чорнозем,
І колос, що до сонця вирина!

МЕТРИЧНІ ОКРУШИНИ

Прощальні ниви заливні:
І ми, від розпачу тверезі:
Чи всі на веслах у човні?
Чи всі на веслах у ковчезі?

Чи хай несе вода, несе
Кудись – за ости, вести, норди:
У цих світах мінає все,
Все – окрім божої погорди.

Я все, що маю, – все віддам
За біль, якого не здолати:
І вродить двох синів Адам –
Для прощення і для відплати.

Що ж, став сто свіч на аналої
В жаданні вічної покути –
За те, що потім вчинить Ной,
Чого довіку не збагнути.

І щось та бачиться здаля,
Що напророчив давній містик:
То мати, щедра, як земля,
І батько наш в жаданні істин.

Це глум добра і зла? Дарма:
Зітнулись темряве і світле –
І згине гаспидська п'ятьма,
І наш воскресний рід заквітне!

А поки – годі, не грішим,
Засіймо щедрим житом ниву –
Так мало прагнеться душі,
Так мало – наче віра в диво!

ЗАТЕМНЕННЯ СОНЦЯ

Мені тоді було чи сім, чи вісім років...

Це уперше – я знаю, я бачив,
Як з небес опустилась п'ятьма:
Стало щемно, і тужно, і страшно,
Стало розпачно: сонця нема!..

Перша темінь – на серце, на душу
Перший острах – та ні: переляк.
Був же лад – хто усе те порушив?
Де подівся – не втямлю ніяк.

Вже не сонце – тонюсінький серпик,
Вже не сяйво – лячна каламуть.
Чи дитяча душа перетерпить
Те, чого їй повік не збагнуть?

Чи минувся той пострах – не знати,
Він безжальний, мов чорна змія.
Тільки – руки розкрилила мати,
Тільки ж бачу – знов небо сія!

СІМ ГОЛОДНИХ КОРІВ

Утікайте, безвірні, від глада і мору –
Вже-бо звісно, що влада безбожна несе:
Сім голодних корів із колгоспного двору –
Вони вийшли, щоб знагла пожерти усе.

Вони вирвались геть крізь гнилу загорожу,
Щойно сонце той ранок весняний зустрів, –
Вони бігли, щоб сповнити Заповідь Божу,
Щоб пожерти сімох іще ситих корів.

Бо вже так прописала диявольська влада:
Всіх пожерти – і з голоду згинуть самим.
Утікайте, безвірні, від мору і глада,
Утікайте, розвійтеся в полі, як дим.

Пошукайте притулку – а де? Під ріллею:
Бо весна, бо вже смерть обламала крило,
Бо весна, бо вже сонце встає над землею –
Щоб зерно ваших душ хоч колись проросло.

ВТЕЧА

Це – наче в пекла попрохати
До краплі випитий бальзам:
Як з розкуркуленої хати
Втікали злидні в комнезам.

Втікали з жаху, маловіри,
Куди – до комісарських лап.
А потім – в снігові сибіри
Перегратований етап.

Лиш ті, хто згинуті не схоче, –
Їх мало, Господи, однак
Ті сьайвом вигулькнуть із ночі –
Як віри праведної знак.

ДО МАТЕРІ

Ось іще такий полинний спомин,
Що й на сьомій прощі не спасе:
Мати б'є у дзвони, мов на сполох!
Я спішу, я кину, кину все.

Я залякну з туги, я змалію.
Тільки хто назустріч: не підходь!.. –
Сам Господь вершить анестезію,
Променем у серце – сам Господь!

Каже: – Стій, спочатку я знеболю,
Бо й сім прощ не визволять із бід, –
За стражденну матірну недолю,
За гіркий колгоспний недорід.

З-під небес – неначе опік серпня,
Тугою спливають небеса:
Променем у серце – серце терпне,
Серце вже маленьке, мов сльоза.

Вже воно на маминій долоні –
Гріється морожена сльоза.

Біль майне – неначе степом коні,
Та однак, однак же – не щеза...

ДНІ ПОКОРОТШАЛИ

Дні дитинства мого – вони довгі, бо літо,
Ночі довгі – бо довгі, бо спиш і ростеш.
На дитинство моє першу льолю одіто,
Перший хрестик – його весь свій бік бережеш.

Я малий – я ще менший малого Ісуса,
Ще у хаті телятко – бо ж клята зима.
Піч прокурена так – ніби дідові вуса,
Та ще казка зі мною – знайшлася сама.

Та ще диво – вертеп: колядують до мене,
Бо я менший за всіх, тільки влада одна:
Скоро в шибу застука ясне і зелене,
Скоро босим за двері – бо боса й весна.

Назлітається бджіл, і струмок задзюркоче,
Квітом вибухне сад – так жадала душа.
Ще поменшають дні, ще скоцюбляться ночі,
І промчить у степи халамидне лоша.

ВЕЧІРНЯ ВАТРА

Пригадай: ти один. І по горло зневір.
Хтось та зрадив? Та ні, просто важко і журно.
Той вогонь, той хижак, той розлучений звір –
І не треба свій щем піднімати на котурни.

Ще не пізно – втечи. Ще не пізно – спали
Ті мости, що дзвеніли до отчої хати:
Бо ж вода у Сулі ще чорніша смоли,
Але є іще брід – та його не здолати.

Бо Сула тут без дна, бо ще вища вода,
То вже тут не пройти трьом царям со дарами.
Тільки ж ти біля ватри – вона молода,
Молода, наче звір у неситій нестямі.

А вогонь готить, а вогонь аж реве,
А вечірня пора висне небом зористим.
Тільки є ще дива – і жура відплива,
І воскресній душі буде легко і чисто.

ВАЖКА БУЛА ЗИМА

Важка була зима – із божевільям вулиць,
Важка була зима – до зашпорів, до прощ.
І ти у ній не сам – заблуканий прибулець,
І кров накрапами на стотерпінні площ.

І ти у ній не сам, невтриманий блукалець,
Бо поруч брат як Бог: Мовчи? Заговори!

Що у твоїй руці – не заячий окраєць?
І правда, вирвана з-під гриму машкари.

Важка була зима – слова пісень скорботні,
І з ними ти не сам – клич братньої руки.
І ті, що вірили – з Тарасової сотні.
Тепер вони навік – небесні вояки.

Важка була зима – і ті калинні плями,
І в небо чорний дим! І вбиті – не дарма?
І на плечі рука, і хрип: – Лишайся з нами!.. –
То гордості засів: важка була зима.

ТАКИЙ МІЙ РІСТ

Такий цей світ – у виблисках парчі.
Бо це Великдень, люди, це Купала!
Ось я іду – з онуком на плечі:
Такий мій ріст і суть моя зухвала.

Сміється внук – мені так легко йти,
І я сміюсь, і вишенька, і явір,
І над Сулою звабливі мости,
І та вода, що нам причастя явить.

Назустріч – усміх! Усміх! Ще один!
Світ тішиться, по вінця радий грою.
Таке знамення справжніх величин –
Неначе міст над вічною Сулою.

ТАК ЖАДАЛОСЬ

Ні та й ні, не те й не те: «Так вийшло!..»
Варто б: Так жадалось, так моглось,
Так хотілось на сорочку лиштву,
І того, що вимріяв Христос.

Все ж найкраще наше – у замрії,
Там наш світ від щастя заяснів:
Там явився коханий для Марії
З оберемком дочок і синів.

Годі вже молитись за покару,
Всоте перед образом святим:
Пожадаймо збуреного чару
В час весни шаленцям молодим.

То ж не марна у серцях потреба
З долею виходити на прю:
Гей, та що – я ще прорвусь до неба,
Ще таке богам наговорю!

Не тужім за зниклим і пропащим:
Сійся, ниво, сійся і вроди!
Ну а я – я мав би стати кращим!
Тільки ж бачу: буде як завжди...

ГІРШЕ ГІРШОГО

Тяжкі часі – бували й гірші,
Щось відмінилось в решті решт:
І вже не судять нас за наші вірші,
І вже не тягнуть під арешт!

І є в цім щось непоправиме,
Таке, немов пожухлий німб –
Бунтуються свавільні рими,
У спазмах корчиться верлібр.

Ти вториш – попри все, поете,
Та десь незримо вирина:
А вірші – ті, які без вето,
Яка насправді їм ціна?

Ми грішні – тільки ж гнів Господен
Жорстокій милості навча:
І наш читач читать не годен –
А що наш вірш без читача?

ВИСОКІ ТРАВИ

Дивний чар Дніпрової заплави,
Тінь від Кобзарєвої Гори –
Ще не вечір: я забрів у трави
Славної купальської пори.

Згадую: ген там, в часи Даж-Бога,
Ще як Лель і Лада молоді, –
В травах поселилася спромога
Пособлять у лютості-біді.

Силуюсь – надмірна заохота.
Все ж бо якось в згади наплива:
Що одна трава – для привороту,
Обіч неї, глянь, – розрив-трава.

Ця сльозлива, а ось ця безслізна,
Ця немов смішлива, ця сумна,
Ця і ця – від немочі, хоч різні,
Бо ж і неміч в серці не одна.

Ця відмінна – знак болиголову,
Ця – немов на пострах – звіробій!
Ця на захист від лихого слова,
Ця майбутній неньці для надій.

В розкоші дніпровського розмаю
Я далеким щастям оживу:
Хоч яка із трав моя – не знаю.
Я блаженно падаю в траву.

ПОГАНСЬКА АУРА

Ми вічні, як весняні вруна,
Як птиці вищої перо:
Озався в слові дух перуна,
Якого скинули в Дніпро.

Чи він доплив до Ненаситця,
До Січі вірної доплив?
Там знову правда заіскриться
Жаданням буйності і див.

Такий наш час, свавільно клятий,
Такі невітшені жалі:

Перун на всіх хрестах розп'ятий,
З вінком терновим на чолі.

І я молюсь: тобі – ще вчора,
А завтра жадобі розп'ять, –
Бо знов свавільна непокора
Шарпнула шаблі рукоять.

А серце сотні літ в жалобі
Жертвону ватру розкладе:
Ти вплив – у якій подобі?
Ти де, мій боже, де ти, де?

ТАК НЕ ПРАГНЕТЬСЯ ПІДСУМОВУВАТИ...

Однак же думається.
Думається: звідки вийшов, якими дорогами
чи бездоріжжям приводилося пробиратися,
до чого врешті дістався...

І основне: що з написаного мною сприймається –
людьми, та й самим собою, адже з часового
виміру вже можна виділити часинку для того,
щоб оглянутися, щоб зважити, уяснити,
зберегти чи відкинути.

Зрештою: що я сам вважаю визначальним у
справі, якій присвятив своє життя.

В одній із моїх останніх поетичних збірок,
присвяченій друзям із Заньківчанського театру,
є такі рядки, – у вірші, який мені видається
визначальним (наведу першу строфу):

*Вірний друг мого болю, актор, арлекін,
Із душею, що наче покраяна сфера...
Наша правда без гриму не вийде на кін,
Наша правда без гриму – не більш,
як химера.*

Бо це мистецька правда – правда, без якої
нічого й говорити про якусь вартість того чи
того твору. Для мене вона – наче всотана із
Шевченка: «Нехай же серце прагне, просить /
Святої правди на землі».

Я міг би викарбувати ці слова на своєму
щиті. Але в серці – то вже напевно.

Повернімося, однак, до вірша. Він присвячений
моєму другові й землякові Сергієві Кустову –
але міг би адресуватися, як на мене, кожному
акторові, кожному співцеві, самому собі.

«Наша правда без гриму не вийде на кін...»

Бо ж наче просто – виходь наперед громади,
проголошуй правду.

Але ж це не буде мистецтвом.

У мистецтві правда захована в ребуси, в ша-
ради, в парадокси, в загадки, зрештою, загри-

мована начеб під щось інше. А читач або глядач
має підключитися до гри, шукати розгадок, ви-
сновувати свої версії.

Зрештою, ще з дитинства, а я виріс у сотен-
ному містечку Лохвиці на Полтавщині, на вулиці,
де ще із 1922 року стоїть пам'ятник Г. С. Ско-
вороді, в мою душу всотувалися його слова з
байок та притч – вони зводилися до «сили», до
моралі, до парадоксу. А ті загадки (моя мати
знала їх без ліку) – це ж той самий грим на
правду: бо ж має стати мистецькою річчю. Ми
любили їх загадувати й розгадувати – особли-
во, коли збиралися із сусідськими дітьми, непо-
коїлися, часом навіть злилися, коли розгадка
ховалася понад наші дитячі розуми. Зрештою,
такими були не тільки ми.

А чи не до завуальованості правди вчили
мене – ще першокласника – дві знакові події: я
йду до школи, і мати вішає мені на шию хрес-
тик. Учителька запевняє, що бога немає, і вішає
мені на шию краватку. Я ж знаю, що вони обидві
не можуть мені брехати – але я зрозумію, що
допитуватися в них до правди я не маю права,
мушу приймати як визначене. Мушу сам домис-
лити, сам розсудити, загнати розгадане у своє
глибинне, потаємне...

І не кажіть, що ми в ті та й пізніші дитячі
роки були аж геть забембані галасливою про-
пагандою – принаймні в наших душах якимсь
дивугідним чином намагалися вжитися дві про-
тилежні правди у своїй неполічимості відмін.

Я ж особисто не міг вивільнитися від того
протягом усього свого життя, а творчого – то
вже безсумнівно. Тож тепер я усвідомлюю: цей
спосіб алегоричного мислення вкорінився як
визначальний у моїй поетичній практиці: при-
хований смисл, підтекст, іномовлення. Саме він
спонтанно скеровував моє перо саме так, а не